

2. Гиршман М. Ритм художественной прозы / М. Гиршман. – М. : Советский писатель, 1982. – 368 с.
3. Голубовська І. Етноспецифічні константи мовної свідомості : дис... на здобуття наукового ступеня д. філол. наук: 10.02.15 / І. Голубовська. – К., 2004. – 25 с.
4. Іванисенко В. Виховання душі (“Любов і лад”) / В. Іванисенко // Українська мова і література в школі. – 1983. – № 12. – С. 8.
5. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром’яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К. : ВЦ “Академія”, 2007. – 752 с.
6. Лупій О. Любов і лад: Вірші, іст. поема / О. Лупій. – К. : Рад. письменник, 1982. – 143 с.
7. Лупій О. Шануймо своїх героїв / О. Лупій // Шлях перемоги. – 2008. – № 13. – 26 березня. – С. 5.
8. Медуниця М. Пісня про Малушу Любечанку / М. Медуниця // Молодь України. – 1982. – 13 липня. – С. 4.
9. Олесь Лупій: Життя і творчість. Статті, рецензії, відгуки, інтерв’ю / Упор. Л. Бондаренко. – К. : Український письменник, 2013. – 256 с.
10. Повесть врем’яних літ: Літопис (За Іпатіївським списком) / Пер. з давньоруської, післяслово, комент. В.В. Яременка. – К. : Рад. письменник, 1990. – 558 с.
11. Поема про Малушу : Інтерв’ю із Олесем Лупієм // Вечірній Київ. – 1982. – 28 травня. – С. 6.
12. Присяжнюк М. Голос Малуші / М. Присяжнюк // Літературна Україна. – 1982. – 8 липня. – С. 6.
13. Скирда Л. Громадянськість сучасної української поеми / Л. Скирда. – К. : Товариство «Знання», 1986. – 46 с.
14. Срезневский И. О Малуше, милостнице в. к. Ольги, матери в. к. Владимира / И. Срезневский // Записки Императорской Академии наук. – Санкт-Петербург : Типография Императорской Академии наук, 1864. – Т. 5. – С. 27–33.
15. Членов А. По следам Добрыни / А. Членов. – М. : Физкультура и спорт, 1986. – 290 с.
16. Щерба Т. Штрихи до портрета Олесь Лупія / Т. Щерба // Вивчаймо українську мову та літературу. – 2008. – № 16–18. – С. 63–64.

УДК 821.161.2–3.09+929Шиян

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЗИ АНАТОЛІЯ ШИЯНА РАНЬОГО ПЕРІОДУ

Коновалова О.І., аспірант

ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

Статтю присвячено висвітленню художніх особливостей прози українського радянського письменника Анатолія Шияна. Дослідження здійснено на матеріалі ранніх оповідань автора – “Товариші” (1928), “Війна” (1928), “Мавра” (1928), “Савел Каложний” (1929), “Жолобок” (б/д). Ці оповідання становлять неабияку цінність у вивченні творчості митця, оскільки ілюструють процес становлення письменницької позиції, формування світоглядної парадигми, шліфування майстерності Анатолія Шияна.

Ключові слова: образ, оповідання, соціалістичний реалізм, художні особливості.

Коновалова Е.И. ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРОЗЫ АНАТОЛИЯ ШИЯНА РАННЕГО ПЕРИОДА / ГУ “Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко”, Украина

Статья посвящена исследованию художественных особенностей прозы украинского советского писателя Анатолия Шияна. Исследование осуществлено на материале ранних рассказов автора – “Товарищи” (1928), “Война” (1928), “Мавра” (1928), “Савел Каложный” (1929), “Желобок” (б/д). Эти рассказы составляют немалую ценность в изучении творчества прозаика, поскольку иллюстрируют процесс становления писательской позиции, формирования мировоззренческой парадигмы, шлифовки мастерства Анатолия Шияна.

Ключевые слова: образ, рассказ, социалистический реализм, художественные особенности.

Konovалova E.I. ARTISTIC FEATURES OF PROSE OF ANATOLIY SHIYAN OF EARLY PERIOD / State establishment “Luhansk national university named Taras Shevchenko”, Ukraine

Article is devoted research of artistic features of prose of the Ukrainian soviet writer of Anatoliy Shiyana. Research is carried out on material of early stories of author are “Comrades” (1928), “War” (1928), “Moor” (1928), “Savel

Kalyuzhnyy” (1929), “Groove” (n/d). These stories are made a considerable value in research of creation of writer, as illustrate becoming writer position, forming of world view paradigm, polishing of trade of Anatoliy Shiyan.

Key words: appearance, story, socialistic realism, artistic features.

Пострадянський етап історії дослідження соціалістичного реалізму як методу та присутньої частини радянської культури потребує детального аналізу творчості письменників ХХ століття, які творили в межах соцреалістичного канону та були “продуктом” радянської епохи (від виховання – через становлення характеру до творчого вираження). Саме тому питання дослідження життя та творчості Анатолія Шияна є актуальним для сьогочасного українського літературознавства. Радянське літературознавство зараховувало його до когорти творців української радянської літератури, класики в її прорадянському розумінні. І щоб зрозуміти феномен культури, яка майже повністю поглинула ХХ століття, необхідно проникнути в радянську свідомість, свідомість радянської людини.

У своєму дослідженні ми йдемо шляхом Євгенія Добренка, який у праці “Формовка радянського письменника” для вирішення головної проблеми обрав особливий спосіб добору інформації, згідно з яким “найбільший інтерес становлять не “радянські класики”, а рутинні “радянські письменники” – той самий “легіон”, який створив радянську літературу” [1, с. 14]. Із дослідницької точки зору постать Анатолія Шияна підходить якнайкраще, постать українського радянського письменника середньої ланки з присутньою творчою біографією, великою кількістю різножанрових та різнотематичних творів, письменника, у життя якого радянська епоха проникла із самого дитинства (1906) та в часи краху якої він пішов із життя (1986). Отже, обґрунтованість та доцільність дослідження ранньої творчості зокрема та постаті Анатолія Шияна в цілому є безсумнівними.

Творчість Анатолія Шияна за останні двадцять років не була предметом підвищеного інтересу серед літературознавців. Єдина подія, пов’язана з ім’ям письменника за цей час, – це перевидання частини його нарисів, фронтових записок та епістолярної спадщини під єдиною назвою “Дороги життя” (2006), здійснилася родичами та друзями митця. У літературознавчому дискурсі минулого століття наявні розвідки про творчість письменника, рецензії на романи та повісті. Це роботи К. Волинського, А. Іщука, О. Килимника, Ю. Кобилецького, В. Шевчука, О. Ющенко. Але в них увага дослідників звернена на пізній період творчості, який охоплює повісті, романи та драматичні твори письменника. Варто згадати й монографічні дослідження Ю. Мушкетика (дослідник першим звернув увагу на ранні оповідання прозаїка) та О. Стаєцького. Оскільки практично всі літературознавчі розвідки про творчість Анатолія Шияна датовано 50–70-ми рр. ХХ століття, ми вважаємо за доцільне розглянути коло означуваних питань із точки зору новітнього літературознавства та культурного процесу ХХІ століття. Перспективи розвитку та суперечності сучасної української культури можливо зрозуміти, лише спираючись на радянську культуру й досліджуючи причинно-наслідкові зв’язки.

Метою статті є аналіз ідейного змісту та художньої структури творів раннього періоду творчості Анатолія Шияна. У поле дослідницького інтересу потрапили оповідання “Товариші” (1928), “Війна” (1928), “Мавра” (1928), “Савел Калюжний” (1929). Усі вони ввійшли до збірки “Оповідання”, виданої Державним видавництвом “Література і мистецтво” в 1931 році немалим як для письменника-початківця тиражем у 20 000 екземплярів. Того ж року окремою книжкою у видавництві “Молодий більшовик” надруковано оповідання “Жолобок”, дата написання якого невідома.

Ці твори можна вважати першим етапом творчості письменника, часом художніх шукань та формування світогляду. На думку дослідників творчості Анатолія Шияна [2, 3], підсумком такої “роботи над собою” стала повість “Баланда”. Ми повністю поділяємо думку дослідників, оскільки “Баланда” показала читачеві раннього Шияна в повній красі, оголивши і сильні, і слабкі сторони письменницького таланту.

Процес “входження” в літературу для Анатолія Шияна був індивідуальним. Юнак, після закінчення Борисівського успенського початкового училища вступив спочатку до медичного, потім – до Київського лісотехнічного інституту, і лише там почав вливатися в культурне життя столиці. Рання творчість Анатолія Шияна позначена великим впливом літературної організації “Молодняк”, членом якої він був з 1929 року (пізніше письменник перейшов у ВУСПП) та за підтримки якої почав публікувати свої твори. Творча манера прозаїка багато в чому близька до творчості А. Головка: “Зі своїх старших сучасників я б виділив Андрія Головка з його самобутнім письмом, що надавало змогу відтворювати найтонші порухи людської душі. В нього я вчився чи не найбільше” [5]. Неабияку роль у формуванні світоглядної парадигми митця відіграли події Жовтневої революції, процес становлення радянської влади, програмні напрями роботи партії комуністів. Будучи в доволі поважному віці, у статусі визнаного радянського письменника, Анатолій Шиян з особливим настроєм згадував юнацькі роки: “...буремним вітром увірвалась в старе життя старої Росії Жовтнева революція, розбивши кайдани рабства, давши трудовому народові волю, вирвавши його з віковичної темряви безправ’я. Жовтнева революція розчинила перед ним двері в інший, незнаний досі, незбагненний досі світ щастя, достатку, творчого труда” [4]. Такий настрої законотвірний, а головне – органічний для письменника. Радянська влада дала юному Анатолію, хлопчині з глибинки, вищу освіту, відкрила широкий культурний світ, дала можливість стати письменником. “Я в міру сил і таланту працюю

для трудового народу, з якого вийшов сам [...] Слава і вдячність Жовтневій соціалістичній революції! Слава великому Леніну і великій партії комуністів, яка веде нашу країну ще до більших висот і ясніших обривів, до нечуваного багатства, небувалого розквіту і краси” [Там само], – такою була позиція письменника протягом усього життя. Це не пустий лозунг, скандований під страхом утисків, чи задля фізичного збереження. Це усвідомлений вибір людини з чіткими прокомуністичними переконаннями.

Якщо з ідейним змістом більшості оповідань раннього періоду Анатолій Шиян визначався швидко (ще з часів Жовтневої революції він всотав дух перетворень у саму свідомість, перейняв радянські доктрини), то перехід до художнього вираження цих ідей письменник освоїв не одразу. Звичайно, якщо порівнювати ранні оповідання та повість “Баланда”, бачимо реальну відмінність, і авторський ріст у царині професійної письменницької діяльності.

“Лісокради” – це дебютне оповідання автора, надруковане в журналі селянської молоді “Молодий більшовик” у 1928 році. Поки що текстовий аналіз цього твору нами не проведений, оскільки ні першодруку, ні перевидань в архіві автора не знайдено. Це дає підстави говорити про рівень художньої якості твору. Юрій Мушкетик наголошував на тому, що в оповіданні “наївність мотивації дій і вчинків героя йде ще поряд зі слабкістю художніх засобів, засміченістю мови діалектизмами та русизмами, з “приблизністю” тропів” [2, с. 7]. Можна зробити висновок, що дебют Анатолія Шияна як письменника вдавня не блискуче, але доволі успішно (якщо брати до уваги той факт, що поетичні спроби початківця не були навіть опубліковані, вони втрачені назавжди).

Хоча й доволі умовно з точки зору хронології, але можна стверджувати, що письменницька діяльність Анатолія Шияна зароджувалася, зміцнювалася й розквітала разом зі становленням та зростанням могутності Радянської держави. Саме тому твори можна згрупувати за тематичним принципом й пояснити цей поділ таким чином: влада через літературу постулювала певні теми, й у кожен період ці теми були різними: становлення держави, велич перетворень після Жовтневої революції – засудження усього старого, віджитого – боротьба з куркульством – колективізація – тип “нової людини”... Кожен історичний період мав свою цільову програму й ключову тематику, яка повною мірою відображалася у творчості письменника як “потреба часу”.

Проти ідеології царату спрямоване оповідання “Війна”, у якому Фока та Орина втрачають свого сина Антіна, який служить у царській армії. Оповідання, несуттєво змінене автором, було передруковане під назвою «Втрата» й видане в збірці оповідань “Озерянки” в 1940 році.

Култ царя у творі настільки сильний, що доходить до абсурдності – люди відправляють “молебствіє “дому Романових” – “победоносною армію”” [6, с. 47] та прикрашають пам’ятник Олександрові ІІ вінками з живих квітів. Розгортання подій у творі побудоване за принципом контрасту: приємна звістка про синову нагороду (Георгієвський хрест за відвагу) та повернення з війни скаліченого солдата Кети; під час богослужіння в одних селян на серці радість та гордість за своїх родичів-воїнів, а в інших – смуток і тривога. Центральний образ коваля Фоки теж побудований за принципом протиставлення: Фока зазнає страшною втрати, гордість за сина-кавалера змінюється відчаєм, розпукою від великого батьківського горя – смерті єдиного сина на фронті. Відзначимо, що молодий письменник зміг майстерно передати почуття головного героя, змінюючи ритм оповіді з повільного на динамічний та напружений (нагородження коротких речень, уривчастість), використовуючи пейзажні замальовки відповідної тональності: “Слобідські вулиці порожні, темні, тільки коло пам’ятника горить самотньо гасовий ліхтарик, освітлюючи навколо себе калюжі, грязюку” [Там само, с. 50]. Фінальна сцена пlynдрування Фокою статуї царя у парку – це проекція на тогочасну дійсність, головним посилом якої було руйнування міфів минулого, нівеляція величі культу царя, його розвінчання.

Тематична спрямованість оповідання “Війна” навіяна ззовні – “оповідання письменника входило до тієї багатой антивоєнної літератури в різних жанрах і родах, яка з’явилася як відповідь на посилення загрози нападу на СРСР з боку імперіалістичних хижаків” [2, с. 14]. Цей твір був одним із багатьох, створених “на вимогу часу”, і разом із собі подібними він залишився непоміченим ні читацьким загалом, ні тогочасними літературознавцями.

В оповіданні “Савел Калюжний” Анатолій Шиян змалював каламашника Савела Петровича Калюжного, все життя якого пов’язане з глинищем – тут старий робітник залишив своє здоров’я, це глинище годувало його та його сім’ю все життя, заробіток з глинища дав можливість єдиному синові Свириду отримати освіту в місті. Словесний портрет героя складається з містких фраз-характеристик: “Злидні, недостачі навчили його ощадності, навчили зберігати копійки і на чорний день, а таких днів у Савеловому житті було багато” [6, с. 17]; “...боліли від ходіння хорі ноги – терпів, мовчав...” [Там само, с. 14]. Син для старого – цілий всесвіт, об’єкт його поклоніння та гордість усього життя: “Сміялися всі з мене, а я сина з посліднього вчив” [Там само, с. 6]. Загалом, Савел Калюжний – позитивний герой, трудівник, у ньому втілено найкращі батьківські та людські риси. Письменник з глибокою симпатією ставиться до свого героя, чим суб’єктивізує оповідь.

Це чи не єдиний твір раннього періоду, тематика якого обрана автором з опертям не на партійні постулати та доктрини, а на власні емоції та потреби. Письменник, який сам приїхав у Київ з маленької слободи Борисівки, змалював реалістичну картину тогочасного суспільства, в якому моральне виродження було нормою, в якому діти змінювали прізвиська заради соціального статусу (Свирид Калюжний, син головного героя, стає Леонідом Красновим), соромилися сільського походження чи своїх “темних” батьків. Автор показав процес поглинання традицій і моральності zdegradованим соціумом ХХ століття. І хоча загалом автор негативно ставиться до міста, яке холодно зустрічає старого Калюжного, пейзажні характеристики Києва не викликають у читача негативного враження: “Ввечорі місто справило на Савела гарне враження. В яку вулицю не заверне – вогні, наче вдень, і люди скрізь” [Там само, с. 16]. Тобто місто як таке виступає абсолютно нейтральним, настрої та атмосферу в ньому створюють люди, морально ниці та поверхові. Місто (Леонід Краснов) та село (Савел Калюжний) протиставляється автором на декількох рівнях: на рівні культур, життєвих ритмів, моральних портретів. І якщо рівень життя та достатку в місті вищий, то моральна чистота і людяність втрачені горожанами практично повністю. Протиставлення стає ключовим прийомом в оповіданні.

Оповідання “**Мавра**”, написане в 1928 році, – це авторська спроба працювати на морально-етичну тему. У центрі конфлікту – протистояння двох натур, яке закінчується поразкою кожного з героїв: Мавра, стійка у своїх переконаннях та життєвих позиціях, втрачає можливість бути щасливою, а Сава, будучи слабхарактерним, залежним від обставин, не може реалізувати мрії про комуну та краще життя для людей. У оповіданні однією зі слабких сторін Анатолія Шияна є композиція: при наявності обширної зав’язки й розвитку дії, автор подає кульмінацію та розв’язку досить стисло, без належної динаміки і частки драматизму, як цього вимагає загальна ідея твору (у центрі конфлікту – особисте життя героїв та сімейне горе – пияцтво). Поряд із недоліками в композиції, наявні також недоліки в реалізації ідейного змісту твору. Письменник намагається одночасно проводити любовну лінію – змальовує процес закоханості героїв, вирішує негарзди молодій сім’ї; та лінію партійну, ідеологічну, яка знаходить своє вираження в думках головного героя Сави Бахамета, який “...говорив про комуну отут у рибацькому посольку, про хату-читальню, про радіо. Говорив із запалом” [6, с. 33]. Митець суперечить сам собі, подаючи завчасно розв’язку першої лінії (любовної, особистої), він обриває, залишає без розвитку іншу (ідеологічну). Виникає питання про доцільність схематичного окреслення окремої ідейно-тематичної лінії твору без намірів її подальшого розвитку. Навряд чи письменник зробив це свідомо, переслідуючи певну глибинну мету. Імовірношою є думка, що такий дисонанс викликаний невідшліфованістю твору.

Оповідання “**Товариші**” відрізняється від решти творів збірки стилістично та художньо. По-перше, оповідь у творі ведеться від першої особи – оповідач-герой занурює читача в події однієї ночі в режимі реального часу. В оповіданні автор не йде за принципом безконфліктності та легкої реалізації поставлених партією завдань – у селі Зозулинці комсомольців зустрічає організований опір з боку куркулів, товариші головного героя гинуть у боротьбі. Світлу пам’ять про них герой-оповідач зберігає у своєму серці. Чи не єдиний художній прийом, використаний автором у творі, – художнє обрамлення. Пейзажна замальовка передає внутрішній стан героя, налаштовує на сумну тональність оповіді: “Я не можу вирвати з пам’яті дорогих облич. І коли надворі осінь, коли бушуватиме вітер, зриваючи з дерев пожовкле листя і шибки вікна вкриваються сльозками дощу – я мимоволі пригадую їх” [Там само, с. 52].

Одним із недоліків цього твору є його жанрова невизначеність. Номінально “Товариші” – оповідання, але публіцистичність оповіді, відсутність художнього струменя наближають цей твір до нарису, щоденникового запису чи спогаду. Анатолій Шиян, не маючи досвіду в написанні творів художньо-публіцистичного жанру, не зміг зберегти хистку межу між художністю та публіцистичністю.

Цілісним у плані відображення головної ідеї та змалюванні образу “нової людини” є оповідання “**Жолобок**”. Хоч дата написання твору не встановлена, можемо з упевненістю зараховувати його до періоду ранньої творчості письменника. Про це свідчать дата видання книжки (1931), художні особливості оповідання, образна система та особливості творення конфліктів... Разом з тим, це оповідання стоїть на щабель вище у порівнянні з творами зі збірки “Оповідання”. Беручи до уваги обсяг, кількість створених образів і сцен, більш-менш вдалі спроби психологічно вмотивувати дії персонажів та створити динаміку оповіді, можемо називати оповідання “Жолобок” сумою художніх пошуків молодого Анатолія Шияна, яка передувала створенню найяскравішого [2, 3] твору означуваного періоду – повісті “Баланда”.

Оповідання починається з конфлікту, агресії з боку хуторян (Архип Квітка, Клим Томилка, брати Щигелі). Автор змальовує протистояння, зав’язане на темі землі та господарювання. Композиційно “Жолобок” довершеніший за попередні твори митця – оповідь розбита на сцени, кожна з яких відображає певний етап життя нового колективу колгоспників на Жолобках.

Протиставлення та художній паралелізм у системі “людина – природа” знову відіграють ключову роль у конструюванні художнього простору твору. Фізичне насилля, залякування, яке практикують куркулі на хуторі, протиставляється важкій, але вільній та радісній праці в складі колгоспу: “Колгоспники спали на

добу чотири години, і не було відпочинку м'язам рук, і похудали всі від важкої понаднормової роботи, але у всіх світилися очі перемогою й задоволенням від колективної праці” [7, с. 22–23]. А народження колгоспу на Жолобках автор майстерно пов'язує з весняним відродженням природи: “Були ночі місячні й теплі. Відбитим променем сонця світила колгоспникам мертва планета, і при світлі тому працювали невтомно всі, – сон же був короткий, бо роботи багато, а час дорогий. І знов були сонячні ранки й дні, знов летіли в голубому повітрі неба, перетинаючи його гострими крилами, дикі гуси” [Там само, с. 23].

Автор уперше робить спробу створити образ “нової людини”, позитивного героя, наділеного кращими людським якостями, образ прогресивної особистості, зорієнтованої на радянську систему цінностей. Звісно, коваль Діденко – далеко не ідеально виписаний образ, але автор зміг наділити його ключовими рисами-характеристиками: рівноваженістю та поміркованістю – “Його спокійний погляд одгонив страх у декого з колгоспників” [Там само, с. 11], цілеспрямованістю й оптимізмом – “Сутужно нам – це правда, але на те ми й колхозники, щоб труднощі перемагати, щоб життя нове було на Жолобках” [Там само, с. 25], жорсткою рішучістю та безкомпромісністю – “...і коли заважати будете стріють жисть нову – стріляти буду вас, як собак поганих” [Там само, с. 18]. Його промова на полі “брані” (під час сутички на оранці) сповнена оптимістичного пафосу: “З землі прогнати нас хочете – не проженете! Земля оця на Жолобках буде наша, колхозька. На цю землю прийшли гуртом ми, слобідські селяни й майстри: теслярі, шевці, ковалі... Ми не підемо звідси. Оце голе поле ми вкріємо будівлями й садами...” [Там само, с. 18]. Діденко – борець за новий лад, за нове суспільство, нове життя. Пожежа на колгоспному полі стала консолідуючим чинником, який зруйнував останню надію хуторян на експансію землі та неможливість як робочої сили: “Темною плямою серед поля лягли хуторські сади й будівлі. Звідти теж помітили вогонь [...] спритно сідали на коней, гнали на край хутора до пожежної каланчі, швидко запрягали коней і, нещадно поганяючи їх батогами, бігли до Жолобків” [7, с. 29]. Фінал твору залишається відкритим, конфліктне протистояння заможних хуторян та колгоспників не розв'язане, але поля врятовано від вогню, а син коваля Василь Діденко залишається живий – життя перемагає смерть, і, відповідно, новий лад перемагає старий. Перемога колгоспників просто очевидна.

Отже, три роки освоєння в літературі (до появи повісті “Баланда”) були для Анатолія Шияна часом пізнання тематичного та художнього різноманіття. Вони позначені інтенсивною творчою діяльністю, але, на жаль, не всі його твори цього періоду можна вважати вдалим та вартісними. Аж занадто послідовно й дещо прямолінійно автор реалізував культурні дерективи партії про відображення дійсності в її революційному розвитку, про нову людину та нове суспільство. Цим він компенсував брак літературної майстерності, письменницького досвіду.

Як окремо взяті твори оповідання не мають великої художньої цінності, але є надзвичайно важливими у складі комплексного дослідження творчості Анатолія Шияна в соцреалістичному дискурсі. Рання творчість – це становлення письменницької позиції, формування світоглядної парадигми, шліфування майстерності. Без її аналізу важко створити цілісне уявлення про творчий доробок.

У ранніх творах Анатолій Шиян презентує доволі широке тематичне поле. Хоча, не варто забувати про те, що більшість цих тем не є самобутнім здобутком автора – вони привнесені ззовні, продиктовані панівною ідеологією. Наприклад, XV з'їзд КПРС – партія закликала народ йти в наступ на куркуля та куркульство як класову хворобу. Постанова Пленуму ЦК ВКП(б), датована листопадом 1928 року, розпочала боротьбу проти капіталістичних елементів села, наступ на куркуля. Ці доктрини знайшли своє відображення в оповіданні “Товариші”.

Серед недоліків, що зустрічаються в аналізованих творах, варто відзначити засмічення мови діалектизмами та русизмами, макаронічною мовою (“Війна”). Характери героїв показані статично, автор не змальовує зміни, які відбуваються в їхній свідомості під впливом зовнішніх чинників (“Мавра”, “Товариші”). Часто, орієнтуючись на ідейний зміст, автор нехтує правилами конструювання твору (“Мавра”). З усієї різноманітності художніх засобів найчастіше письменник використовує прийом контрасту та художнього паралелізму (людина – природа). Художня цінність творів зростає завдяки надзвичайно сильній пейзажній системі (“Жолобок”, “Війна”). У оповіданні “Жолобок” вперше відчутна динаміка конфлікту, його нагнітання (конфлікт біля землянки шевця Макара Кучєєва), перші прояви (сутичка на оранці) та кульмінація (пожежа, підпал колгоспного поля).

Якщо звести аналізовані твори до протистояння двох ключових особливостей – ідеї та художності, змісту та форми, то художність/форма програє за багатьма показниками. Це зумовлено рядом об'єктивних, і програмових/ідеологічних причин. Анатолій Шиян – письменник чіткого ідейного спрямування з правильною “формовкою” (С. Добренко) [1]. Він не лише не бажав йти проти режиму, він не вважав за потрібне це робити. Починаючи з 80-х рр., для письменника настав період відторгнення. Окрім спогадів, коротких нарисів та доопрацювань вже існуючих творів, письменник нічого не створював. Його продуктивність зійшла практично на нуль. Анатолій Шиян немов застиг у тій епосі, органічною частиною якої був.

Наше дослідження ранньої творчості Анатолія Шияна – це частина великого ґрунтового дослідження прози письменника в соцреалістичному дискурсі. Подальша робота буде спрямована на дослідження художніх особливостей великих прозових творів – повістей та романів, автором яких є Анатолій Шиян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Добренко Є. Формовка радянського письменника. Соціальні та естетичні джерела радянської літературної культури / Є. Добренко. – СПб : Академічний проект, 1999. – 557 с.
2. Мушкетик Ю. Анатолій Шиян. Критико-біографічний нарис / Ю. Мушкетик. – К. : Рад. письменник, 1960. – 171 с.
3. Стаєцький О. Анатолій Шиян : [літ.-критич. нарис] / О. Б. Стаєцький. – К. : Рад. письменник, 1986. – 262 с.
4. ЦДАМЛМУ, м. Київ. Ф. 448. – Шиян Анатолій Іванович (1906 – 1989). – Оп. 2. Спр. 165. Шиян А. І. “Буремний вітром” (газета “Друг читача”, 7 листопада 1967), 1 арк.
5. ЦДАМЛМУ, м. Київ. Ф. 448. – Шиян Анатолій Іванович (1906 – 1989). – Оп. 3. Спр. 51. Інтерв’ю Шияна А. І. з кореспондентом газети “Вечірній Київ” з нагоди 80-річчя від дня народження та 50-річчя з дня приводу в світ роману “Гроза” (5 квітня 1986), 1 арк.
6. Шиян А. Оповідання / А. Шиян. –Х: Література і мистецтво, 1931. – 61 с.
7. Шиян А. Жолобок / А. Шиян. – Харків – Одеса : Молодий більшовик, 1931. – 30 с.

УДК 821. 161.2: 82 – 13

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПРАВДИ В ХУДОЖНІЙ СПАДЩИНІ І. ПЕРЕПЕЛЯКА

Литвинюк Л. О., аспірант

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті досліджується історична поема, що відтворює козацьку добу в момент її знищення російським самодержавством. Увагу зосереджено на осмисленні історії в проекції на вічні загальнолюдські цінності та проблеми, трансформації історичної правди.

Ключові слова: постмодернізм, історична поема, зрада, духовність, міфологема.

Литвинюк Л. А. ТРАНСФОРМАЦИЯ ИСТОРИЧЕСКОЙ ПРАВДЫ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ НАСЛЕДИИ И. ПЕРЕПЕЛЯКА/ Киевский университет имени Бориса Гринченко, Украина

В статье исследуется историческая поэма, которая воспроизводит эпоху казачества в момент её уничтожения российским самодержавием. Внимание сосредоточено на осмыслении истории в проекции на вечные общечеловеческие ценности и проблемы, трансформации исторической правды.

Ключевые слова: постмодернизм, историческая поэма, измена, духовность, мифологема.

Litvinyuk L. A. TRANSFORMATION OF HISTORICAL TRUTH IN ART HERITAGE BY I. PEREPELYAK/ Boris Grinchenko Kiev University, Ukraine

The article examines the historical poem that plays the Cossacks period at the time of the destruction of the Russian autocracy. Attention is focused on understanding the history of the projection on the eternal human values and problems of historical truth transformation.

Key words: postmodernism, historical poem, betrayal, spirituality, myth.

Дар літератури – подати збагачений правдою історії опис побаченого й пережитого. На перший погляд, історія, яка в певному сенсі є священною книгою буття народів, – головне та необхідне дзеркало їхнього буття й діяльності, у якому втілюється заповіт предків для наступних поколінь. Вона дає змогу зрозуміти сучасне та передбачити майбутнє. Однак розкрити таємні пророцтва історії можна, лише вивчаючи її критично, відшукуючи правду в досліджуваному минулому. Література історичний час змальовує з поетичним боєм, пристрасно, зі сподіванням поширення і на пізнішу добу, тобто на час надісторичний – на вічність. Побачити найголовніше у високому і стрімкому кряжі літературних творів – означає разом із авторами пройти непростий але цікавий шлях від ліричних сповідей до принадливих вершин філософської поезії. Лише в тісному зв’язку історії з літературою будемо мати повну картину цілісного змалювання світу.

У багатовіковій історії України важливу роль відіграє козацтво. За слушним висловом В. Антоновича, у ньому найвиразніше і найяскравіше визначилася “провідна ідея, що виявляла собою жадання народу” [1, с. 14], основою якої був принцип демократизму й рівного політичного права для кожної особистості.